

SOCIAL AND BEHAVIORAL SCIENCES

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.2.11>

PSYCHOLOGICZNE CECHY REAGOWANIA NA TRUDNE SYTUACJE PRZEZ SPECJALNYCH FUNKCJONARIUSZY POLICJI

Serhii Boichuk

*aspirant Katedry Socjologii i Psychologii Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu
Spraw Wewnętrznych (Charków, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0002-2756-5330
boichuk.s102@gmail.com*

Adnotacja. Artykuł przedstawia teoretyczne i empiryczne badanie rodzajów orientacji w trudnych sytuacjach w praktyce policyjnej. Orientacja funkcjonariuszy policji w rozwiązywaniu sytuacji problemowych jest warunkiem wstępnym dla ich zachowań radzenia sobie i składnikiem ludzkiej żywotności w ogóle. Celem badania jest identyfikacja specyfiki typów reakcji na sytuacje trudne u specjalnych funkcjonariuszy policji o różnym poziomie odporności. Próba badawcza obejmowała 480 funkcjonariuszy policji. Za pomocą kwestionariusza "Typy orientacji w sytuacjach trudnych" empirycznie ustalono, że w grupie o niskim poziomie żywotności dominują typy orientacji w sytuacjach trudnych, które wskazują raczej na chęć uniknięcia problemu niż zbliżenia się do niego. Grupa o średnim poziomie żywotności charakteryzuje się chęcią pokonywania przeszkód, choć starają się nie znaleźć w takich okolicznościach, ale są w stanie wykorzystać wszystkie swoje zasoby i osiągnąć pozytywny wynik. Osoby badane z wysokim poziomem żywotności dostrzegają w trudnych sytuacjach możliwości rozwoju i poprawy, dlatego wybierają orientację na zbliżenie się do problemu.

Słowa kluczowe: odporność, zachowania radzenia sobie, policjanci specjali, praktyka policyjna, rodzaje orientacji w sytuacjach trudnych.

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF RESPONDING TO DIFFICULT SITUATIONS BY RIOT POLICEMEN

Serhii Boichuk

*Postgraduate Student at the Department of Sociology and Psychology
Kharkiv National University of Internal Affairs (Kharkiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-2756-5330
boichuk.s102@gmail.com*

Abstract. The article presents a theoretical and empirical study of the types of orientations in difficult situations in the practice of policing. Orientation of police officers in solving problem situations is a prerequisite for their coping behavior and a component of human resilience as a whole. The purpose of the study is to identify the characteristics of the types of response to difficult situations in riot policemen with different levels of resilience (RL). The research sample consisted of 480 police officers. With the involvement of the questionnaire "Types of orientations in difficult situations", it was empirically established that the group with a low level of RL is dominated by types of orientations in difficult situations, which indicate rather their desire to avoid the problem than to get closer to it. A group with an average level resilience is characterized by a willingness to overcome obstacles, although they try not to fall into such circumstances, but they are able to use all their resources and achieve a positive result. Researchers with a high level resilience of life expectancy see opportunities for growth and improvement in difficult situations, so they choose to focus on getting closer to the problem.

Key words: resilience, coping behavior, riot policemen, policing practice, types of orientations in difficult situations.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАГУВАННЯ НА СКЛАДНІ СИТУАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ-СПЕЦПРИЗНАЧЕНЦЯМИ

Сергій Бойчук

*аспірант кафедри соціології та психології
Харківського національного університету внутрішніх справ (Харків, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-2756-5330
boichuk.s102@gmail.com*

Анотація. Стаття презентує теоретичне та емпіричне вивчення типів орієнтацій у важких ситуаціях в практиці поліціювання. Орієнтація поліцейських при розв'язанні проблемних ситуацій є передумовою їх копінг-поведінки

та складовою життєздатності людини в цілому. Метою дослідження є виявлення особливостей типів реагування на складні ситуації у поліцейських-спецпризначенців з різним рівнем життєздатності (ЖЗ). Вибірку дослідження склали 480 поліцейських. З залученням опитувальника «Типи орієнтацій у важких ситуаціях», емпірично було встановлено, що у групі з низьким рівнем ЖЗ домінують типи орієнтацій при складних ситуаціях, які свідчать скоріше про їх бажання уникнути проблему, ніж зблизитися з нею. Група з середнім рівнем ЖЗ характеризується готовністю долати перешкоди, хоча намагаються не потрапляти в такі обставини, однак вони здатні використати всі свої ресурси та досягнути позитивного результату. Досліджувані з високим рівнем ЖЗ у складних ситуаціях бачать можливості для росту й вдосконалення, тому обирають орієнтацію на зближення з проблемою.

Ключові слова: життєздатність, копінг-поведінка, поліцейські спецпризначенці, практика поліціювання, типи орієнтацій у важких ситуаціях.

Вступ. Здібності людини долати труднощі є важливими навичками в житті, які дозволяють адекватно реагувати на складності і при цьому не знижувати рівень власного благополуччя. В діяльності поліцейських дане питання набуває особливого значення, оскільки більшість їх робочих ситуацій є ризикованими та небезпечними, що вимагає від них залучення найбільш оптимальних стратегій реагування на дані виклики професії. В психологічному аспекті специфіка типів орієнтації особистості у важких ситуаціях є провісниками стійкості, продуктивності та розвинутої життєздатності, а також показником вміння людини розв'язати проблему з оптимальним залученням ресурсів, досвіду та готовності взяти на себе відповідність за прийнятті рішення. Важкі ситуації у роботі поліції вимагають від них не лише блискавичної реакції, а й ретельного рішення, бо від цього може залежати життя й здоров'я навколишніх. Звідси, особливо актуальним є вивчення особливостей реагування поліціантів в контексті їх рівня життєздатності, котру ми трактуємо через здібності, ресурси й можливості людини організувати своє життя відповідно до власних характеристик та з врахуванням специфіки діяльності. Представленість цих двох психологічних конструктів у поліцейській роботі здатні забезпечити фахівцю особистісне задоволення потреб, професійне вдосконалення та орієнтацію на розв'язання проблеми, а не її уникнення.

Стан дослідження проблеми. Професія поліцейських характеризується надмірним психофізичним навантаженням, дана теза вже доволі ґрунтовно досліджена провідними науковцями в царині юридичної психології. На думку західних вчених, поліцейські в ході професійної діяльності стикаються з реальними загрозами життю й здоров'ю, які для кожної людини являються найвищими цінностями. До прикладу R. Vera вважає, що складні ситуації, які виникають у практиці поліціювання, здатні викликати відчуття переважання, адже вимагають від поліціантів великої самовіддачі, залученості та готовності діяти, що своєю чергою, є додатковим джерелом емоційної напруги, яке супроводжується порушенням почуття безпеки та рівноваги й призводить до конфлікту цінностей. Згідно з автором, тривалий стан стресу є осередком перманентної втоми і як результат – призведе до зниження працездатності, якості роботи та професійної дезадаптації й звільнення (Vera, 2021). В наукових працях йдеться, що провідну роль у ситуаціях стресу відіграють стратегії подолання людини, які є важливими факторами психологічного благополуччя особистості та індикаторами її здатності долати професійні виклики. Згідно з M. Bakracheva вміння долати труднощі є предиктором задоволеності життям, запорукою успіху, щастя, реалізованості й психологічного здоров'я. Науковиця зазначає, що важливе значення при розв'язанні складних ситуацій набуває здатність особистості до планування, проактивна поведінка, позитивна налаштованість й соціальна підтримка (Bakracheva, 2019).

Позитивно на благополуччя людини впливає орієнтація на залучення стратегій подолання в складних обставинах. На думку авторів, орієнтація людини на розв'язання важких ситуацій у сукупності зі стратегіями подолання є важливими чинниками збалансованого й гармонійного життя (Lee et al., 2019).

Наше дослідження базується на прагненні зрозуміти особливості орієнтації поліціантів на складні професійні ситуації. В науці представлені різні концепції щодо боротьби зі стресом, складними й проблемними ситуаціями, а також пропонується різні способи поведінки та дій. Дослідники прагнуть з'ясувати, які способи будуть психологічно екологічними та матимуть вищий позитивний ефект. Адже, вдале поєднання вимог діяльності та можливостей поліціантів здатне посилити їх спроможність у подоланні труднощів, вміння протистояти негативним емоціям та здобути цінний досвід (Popomarenko et al., 2022). Мінімізація негативних наслідків дії стресу на особистість поліціантів обумовлена запуском різних стратегій подолання важких ситуацій та свідчить про розвинуту психологічну резильєнтність, тобто гнучкість у проблемних подіях та стресостійкість (Shvets, Yevdokimova, Larionov, 2023: 79).

M. Southwick з колегам сходять у думці, що орієнтація особистості у складних ситуаціях залежить від стійкості людини опиратися стресам. Вчені наголошують, що стійкість в даному ракурсі відбивається у здатності людини відновитися після важкої події у комплексній взаємодії з біологічними, психологічними, соціальними та культурними факторами, які направляють людину та визначають реакцію на стресовий досвід (Southwick et al., 2014).

У дослідження С. Бойко та В. Філоненко йдеться, що у важких ситуаціях поліцейські орієнтуються в залежності від того як вони сприймають стрес, тобто як виклик, загрозу чи втрату. Автори наголошують, що поведінкові та когнітивні зусилля поліціантів націлені на подолання складних ситуацій обумовлюються як зовнішніми так і внутрішніми вимогами діяльності, а також аргументуються ресурсами особистості долати ці виклики (Бойко, Філоненко, 2021: 39).

Більшість поліцейських коли стикаються з труднощами орієнтовані на дію, що свідчить про їх здатність відновлювати свої сили і втілювати свої наміри в складних ситуаціях. Позитивне сприйняття проблемної

ситуації полегшує її вплив на людину та сигналізує про готовність спланувати свої дії з метою нейтралізації проблеми (Šalkauskaitė et al., 2015). При розв'язанні складних завдань копінг виконує дві важливі функції: одна стосується планомірного досягнення мети, а інша забезпечує можливість протистояти бажанню уникнути проблему (Rauthmann & Sherman, 2018).

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження – виявити особливості у типах реагування на складні професійні ситуації у поліцейських-спецпризначенців з різним рівнем життєздатності. Завдання дослідження: 1) Теоретично проаналізувати стан розробленості проблеми. 2) Розподілити поліцейських-спецпризначенців за рівнями життєздатності. 3) Емпірично дослідити психологічні особливості типів реагування на складні ситуації у поліцейських-спецпризначенців з різними рівнями життєздатності.

Матеріали та методи дослідження. Для досягнення поставленої мети нами було проведено емпіричне дослідження типів реагування поліціантами на складні професійні ситуації. Емпіричну базу дослідження становили 480 поліцейських спеціальних підрозділів поліції. Завдяки методиці «Життєздатність людини» О. Рильської поліцейських було розподілено на три групи (Рильська, 2009). У першу групу з низьким рівнем життєздатності увійшло 208 осіб, у другу групу, із середнім рівнем життєздатності – 132 особи, третю групу (з високим рівнем) представили 140 досліджуваних.

У дослідженні було використано опитувальник «Типи орієнтацій у важких ситуаціях» в адаптації О. Євдокімової. Даний психодіагностичний інструмент містить 72 пункти, котрі націлені на діагностику восьми типів орієнтацій у важких ситуаціях: п'ять із них свідчать про спрямованість зусиль на подолання труднощів (шкали: «драйв», «ретельність», «можливості», «перешкоди» та «сигнали загрози»); три інші свідчать про бажання людини їх уникнути (шкали: «уникнення», «бездіяльність» та «безтурботність») (Євдокімова, 2023). Математико-статистична обробка отриманих даних, була здійснена з визначенням таких показників варіаційного ряду як середнє арифметичне використання t – критерію Ст'юдента для незалежних груп, що дозволило нам виявити значущі відмінності у поліцейських-спецпризначенців з різним рівнем життєздатності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати, що були отримані у дослідженні типів орієнтації у важких ситуаціях у поліцейських-спецпризначенців з різним рівнем життєздатності, представлені у таблиці 1.

Отримані дані свідчать про те, що поліцейські-спецпризначенці з високим рівнем життєздатності, на відміну від поліцейських з низьким та середнім її рівнями, відрізняються вірогідно більшими показниками за типом реагування спрямованим на мобілізацію ресурсів у подоланні труднощів «Драйв», при статистичній значущості ($p \leq 0,01$ та $p \leq 0,001$ відповідно). Таким чином, можемо сказати, що представники третьої групи з високим рівнем життєздатності більшою мірою орієнтовані на зближення з проблемою, прагнуть активізувати власні продуктивні стратегії подолання через когнітивні або поведінкові прийоми, що позитивно позначається на їх загальній здатності переносити труднощі, при цьому не відчувати дискомфорт та вправно справлятися з імовірними наслідками загрозової ситуації. Отже, вважаємо, що життєздатність у поліцейських має комплексний ефект на функціонування особистості та простежується у здатності людини повноцінно й максимально плідно залучити власні внутрішні резерви й ресурси, тобто мати змогу ефективно реалізувати мотивацію можливостей й саморозвитку.

Наша думка підтверджується отриманими результатами у третій групі за типом орієнтації направленим на зближення з проблемою та пошуком її рішення у шкалі «Можливості». Оскільки, у поліцейських з високим рівнем життєздатності виявлені вірогідні відмінності за даним типом орієнтації направленим на розв'язання проблеми та активну поведінкову стратегію «Можливості» у порівнянні з першою групою поліцейських, які мають низький рівень життєздатності, де статистична значущість становить $p \leq 0,05$. Відповідно, думка, що сприйняття проблеми як можливості досягнути нових результатів, котрі будуть мобілізувати здібності людини, відкривати нові позитивні риси та способи поведінки в невизначених ситуаціях. У респондентів з низьким рівнем життєздатності спостерігається брак у впевненості щодо власних сил та можливостей реалізувати не лише розв'язання проблеми, а й при цьому відчуті особистісне зростання та здатність бути

Таблиця 1

Особливості реагування в складних професійних ситуаціях поліцейськими-спецпризначенцями з різним рівнем життєздатності (M±σ)

Шкали	Перша група (низький)	Друга група (середній)	Третя група (високий)	t		
				1:2	2:3	1:3
Драйв	27.61 ± 1.48	27.15 ± 1.25	34.04 ± 1.75	0.24	3.20***	2.81**
Ретельність	12.84 ± 1.32	13.15 ± 1.49	16.11 ± 1.15	0.16	1.57	1.87
Сигнали загрози	12.48 ± 1.41	13.72 ± 1.54	16.03 ± 1.62	0.59	1.03	1.65
Можливості	22.34 ± 1.24	22.76 ± 1.41	26.43 ± 1.24	0.22	1.95	2.33*
Перешкоди	9.65 ± 1.63	11.06 ± 1.39	11.28 ± 1.31	0.66	0.12	0.78
Уникнення	7.13 ± 1.39	8.39 ± 1.28	4.48 ± 1.34	0.51	2.11*	1.37
Бездіяльність	9.97 ± 1.27	11.33 ± 1.41	8.68 ± 1.37	0.72	1.35	0.69
Безпечність	8.15 ± 1.19	6.93 ± 1.66	4.53 ± 1.29	0.60	1.14	2.06*

Примітка: * – рівень значущості $p \leq 0,05$; ** – рівень значущості $p \leq 0,01$;

*** – рівень значущості $p \leq 0,001$.

ефективним в будь-якій ситуації, як професійній, так і в життєвій. Тому додатково підкреслюємо на важливість даного психологічного конструкту як життєздатності у практиці поліціювання, оскільки вимоги професійної діяльності характеризується підвищеним ризиком, небезпечністю, невизначеністю та багатофункціональністю, що висуває до кандидатів на службу в поліції ряд як фахових компетенцій, так й психологічних особливостей людини.

Пропонуємо, розглянути протилежну реакцію людини у ситуації розв'язання проблеми – уникнення. Тип реагування при складній ситуації «Уникнення» має вірогідно більші показники у групі поліцейських з середнім рівнем життєздатності стосовно третьої групи, котра має високий її рівень, де статистична значущість становить $p \leq 0,05$. Це свідчить, що середній рівень зумовлює достатньо невиразну ступінь прояву показників життєздатності, інакше кажучи, вони є вищими за низькі, однак і є близькими до високого рівня, що не відхиляє деякої амбівалентності демонстрації досліджуваних показників, тому вимагає більш прихильної уваги в інтерпретації. Адже, високий рівень життєздатності у респондентів виступає своєрідним стандартом, в той час як низький рівень – є мішенню для корекції та психологічного втручання. У зв'язку з отриманими даними у групі з середнім рівнем життєздатності за шкалою «Уникнення», які виявилися вірогідно більшими, ніж у групі з високим її рівнем, можемо вказати, на певну розмитість у даному показнику орієнтації при рішенні проблеми, який обумовлений бажанням респондентів другої групи при труднощах з одного боку відкласти розв'язання проблеми, а з іншого при вже самому «контакті» з нею проявити найкращі свої якості, залучити свої ресурси та отримати максимальною корисний результат. Насамперед, подібна тенденція є доволі прогнозованою, що мотивує нас продовжувати вивчення життєздатності на всіх її полюсах, щоб краще зрозуміти специфіку її прояву в контексті часової перспективи та особливостей застосування поліцейськими в своїй діяльності.

У першій групі поліцейських з низьким рівнем життєздатності виявлені вірогідно більші відмінності у показниках за типом орієнтації на уникнення проблеми «Безпечність» щодо третьої групи з високим її рівнем, де $p \leq 0,05$.

Отримані дані дозволяють стверджувати, що для представників першої групи характерне ігнорування важких ситуацій, тобто вони намагаються сприймати негативну подію без драматизації, що за своєю суттю є добре, однак й без детального осмислення всіх імовірних наслідків, що є доволі ризиковано для даної професії. Безпечне ставлення до негативної чи важкої ситуації може бути прагненням уникнути відповідальності за прийняте рішення чи свідчити про не готовність залучити всі свої ресурси для її розв'язання. Подібна не готовність активно прийняти участь в складній ситуації може бути свідченням не лише відсутності розуміння всієї важкості події, а й показником недостатньої компетентності, щоб її врегулювати. Звідси, можемо констатувати, що від рівня життєздатності у поліцейських може залежати їх готовність, можливість й бажання вплинути на складну ситуацію, прийняти рішення, взяти на себе відповідальність всупереч результатам та при цьому мати змогу зростати й вдосконалюватися як особистість та професіонал.

Обговорення. У сучасному розумінні українських дослідників подолання важких ситуацій поліцейськими ґрунтується на їх активності, виконанні завдань, котрі орієнтовані на позитивний результат та самовдосконалення в майбутньому (Fedorenko et al., 2020). В. Сокурєнко вважає, що при розв'язанні складних завдань у діяльності поліцейських, багато чого залежить від особистості самого поліціанта, його життєвих цілей, вірувань та очікувань (Сокурєнко, 2020). І. Клименко пропонує вивчати здібності долати труднощі через особливості у прийнятті рішень поліцейськими (Клименко, 2017). Л. Соколов розглядає дану проблему через призму відповідальності поліціантів (Соколов, 2021). У закордонних студіях вказується важливість ціннісно-сміслового наповнення людини, котре допомагає долати стрес та не знижувати ефективності (Park & George, 2018). Для представників ризиконебезпечних професій вельми актуальною є риса опанувати себе в критичній ситуації та прийняти рішення для її розв'язання через комбінацію творчих здібностей, адаптивного потенціалу та ціннісної сфери, що унеможливує прийняття хибного рішення (Pieterse, Stiggelbout, & Montori, 2019). Науковці підкреслюють, що в складних ситуаціях, які характеризуються невизначеністю, дуже важливо вміти спрогнозувати всі імовірні варіанти розвитку подій, що орієнтує на використання особистого досвіду та знання більш компетентних колег (Shortland et al., 2020). Отже, ми вважаємо, що проблему орієнтування поліцейських у важких професійних ситуаціях можна вирішити якщо розглядати їх життєздатність як важливу частину процесу подолання труднощів. Життєздатність поліціантів, можна трактувати, як позитивний копінг або комплекс особистісних ресурсів, які сприяють розв'язанню складних ситуацій та особистісному зростанню.

Висновки. Проведене дослідження дозволило нам розглянути наукові здобутки українських та закордонних вчених щодо проблеми життєздатності та орієнтації особистості у складних ситуаціях. Студіювання означеної проблеми щодо реагування людини у ситуаціях кризи є доволі популярною науковою проблемою, а в світлі сучасного українського сьогодення й поготів. Теоретики й практики в царині юридичної психології наголошують на важливості даних феноменів, особливо у практиці поліціювання. Оскільки, професія поліцейського є однією з найбільш ризикованих та містить численну кількість невизначених ситуацій, в тому числі важких, травматичних та психологічно обтяжуючих. Звідси, особливості типів орієнтування поліціантів при складних обставинах повинні бути ефективними та найбільш дієвими, адже помилка може мати важкі наслідки, тому відчуття впевненості у собі, бажання кинути виклик проблемам та залучити ресурси щоб її подолати, здатен забезпечити, на нашу думку, такий психологічний конструкт як життєздатність, що й обумовило розподіл досліджуваних груп за її рівнями.

В ході емпіричного дослідження нам вдалося визначити орієнтацію поліцейських при розв'язанні проблеми та варіанти дії в складних ситуаціях, спираючись на їх рівень життєздатності, яку ми характеризуємо як опору людини, плацдарм для пошуку себе, своїх сильних та слабких сторін, здатність проявити себе та зробити відповідні висновки у разі невдачі, щоб вдосконалюватися та отримувати задоволення від життя.

Отже, у першу групу респондентів увійшли поліцейські у котрих було діагностовано низький рівень життєздатності. Згідно з отриманими результатами, можемо сказати, що у даних досліджуваних домінують, у порівнянні з іншими групами, ті типи орієнтацій при складних ситуаціях, які свідчать скоріше про їх бажання уникнути проблему, ніж зблизитися з нею та почати шукати способи розв'язання. Про таку тенденцію у цій групі свідчать показники за типами орієнтацій: уникнення, бездіяльність та безтурботність, котрі є більшими проти інших груп. Зазначимо, що низький рівень життєздатності в даному випадку не дозволяє представникам першої групи відчувати в собі сили та можливості вплинути на ситуацію, змінити її або вирішити самостійно, що позначається на їх поведінці та уявленнях про себе. Певною мірою у цих респондентів сприйняття труднощів може бути дещо безпечним, тобто вони не бачать в ній прямої загрози або виступати як захисним механізмом, що потребує уточнень та подальших розвідок.

До другої групи увійшли поліцейські, які мають середній рівень життєздатності та продемонструвати орієнтацію на уникнення складних ситуацій, однак подібна поведінка є доволі полярною, оскільки з одного боку є свідченням їх готовності та можливості розв'язати проблему, і в той же час, вони прагнуть відкласти її рішення не потім, що аргументоване їх одночасною здатністю долати перешкоди та бути пасивними в подібних обставинах. Отримані дані, ми трактуємо, через амбівалентність у досліджуваних даної групи середнього рівня життєздатності, який об'єднує в собі полюсні ознаки даного феномену. Це свідчить, що представники другої групи готові долати перешкоди, хоча воліють не потрапляти в такі ситуації, але у разі необхідності завжди готові залучити всі свої здібності та досягнути задовільного результату.

Третя група налічувала поліцейських, які мають високий рівень життєздатності, що позначилося, на нашу думку, на продуктивних показниках реагування при складних ситуаціях. Досліджувані третьої групи обирають орієнтацію на зближення з проблемою та спрямовують свої зусилля для її рішення. Для даної групи характерні у порівнянні з іншими респондентами вищі показники у типах орієнтацій на важкі ситуації як драйв та можливість. Тобто, представники цієї групи мають активну позицію в кризових ситуаціях, вони вбачають у виникаючих проблемах можливість для росту та вдосконалення, адже вони відчувають задоволення від того, що можуть вплинути на хід події, заручившись своїми знаннями та здібностями – це дозволяє їм відчути свою компетентність. Поліцейські з високим рівнем життєздатності більш ретельні у виборі стратегії подолання складної ситуації, вони здатні проаналізувати всі сигнали загрози, про що свідчать більші показники за даними параметрами. Ми вважаємо, що високий рівень життєздатності позначається на адекватному самосприйнятті себе, своїх можливостей, гарантує впевненість у собі та почутті власної спроможності вплинути на результат важкої події. Адже, висока життєздатність забезпечує свідомий розподіл поліцейськими своїх ресурсів та цільове їх використання, без шкоди власному добробуту та здоров'ю.

Перспективи подальших досліджень слід розглядати у всеохоплюючому вивченні всіх аспектів життєздатності поліціантів на прикладі інших поліцейських підрозділів.

Список використаних джерел:

1. Бойко С.М., Філоненко В.М. Психологічні передумови реалізації копінг-поведінки поліцейських у контексті адаптивного перфекціонізму. *Право та Безпека*. 2021. №3(82). С.38-48. DOI: 10.32631/pb.2021.3.04
2. Свдокімова О. О. Психодіагностичні матеріали. В допомогу психологу поліції: методичний посібник. Частина 1. Харків: ХНУВС, 2023. 60 с.
3. Клименко І.В. Взаємозв'язки факторів прийняття рішень та життєстійкості у курсантів - майбутніх правоохоронців. *Актуальні проблеми психології. Т. VI: Психологія обдарованості*. 2017. №13. С. 57–66.
4. Рильська О.О. Методика дослідження життєздатності людини. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2009. №1. С. 130–138.
5. Соколов О.А. Психологічні особливості особистісно-професійної відповідальності поліцейських: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.06. Харків, 2021. 259с.
6. Сокуренок В.В. Окремі питання формування особистості сучасного поліцейського. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 27 берез. 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. С. 225–227.
7. Bakracheva M. Coping Effects on Life Meaning, Basic Psychological Needs and Well-Being. *Psychology*. 2019. №10. P.1375-1395. DOI: 10.4236/psych.2019.1010090
8. Bera R. Stress in police officers' work and their styles of coping with difficult situations. *Resocjalizacja Polska*. 2021. №21. P.207-226. DOI: 10.22432/pjsr.2021.21.13
9. Fedorenko O., Dotsenko V., Okhrimenko I., Radchenko K., Gorbenko D. Coping Behavior of Criminal Police Officers at Different Stages of Professional Activity. *Broad Research in Artificial Intelligence and Neuro-science*. 2020. №2(11). P. 124–146. DOI: 10.18662/brain/11.2/78.
10. Lee T.S., Tzeng W.C., Chiang H.H. Impact of Coping Strategies on Nurses' Well-Being and Practice. *Journal of Nursing Scholarship*. 2019. №51. P.195-204. DOI: 10.1111/jnu.12467

11. Park, C.L., George, L.S. (2018) Lab- and field-based approaches to meaning threats and restoration: Convergences and divergences. *Review of General Psychology*, 22(1), 73–84. DOI: 10.1037/gpr0000118
12. Pieterse A.H., Stiggelbout A.M., Montori V.M. Shared Decision Making and the Importance of Time. *Journal of the American Medical Association*. 2019. Vol.322, №1. P. 25–26. DOI:10.1001/jama.2019.3785
13. Ponomarenko Y., Okhrimenko I., Klymenko I., Shvets D., Yevdokimova O., Okhrimenko S. Peculiarities of Decision Making by Police Officers with Different Levels of Professional Self-Fulfillment. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2022. № 13(2). P. 328–346. DOI: 10.18662/brain/13.2/346
14. Rauthmann J.F., Sherman R.A. The description of situations: Toward replicable domains of psychological situation characteristics. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2018. №114(3). P.482–488. DOI: 10.1037/pspp0000162
15. Šalkauskaitė A., Valickas G., Griksienė R., Rukšėnas O. Policijos pareigūnų sprendimų priėmimas kritinėmis aplinkybėmis. *Kriminologijos studijos*. 2015. №3. P. 29–58. DOI: 10.15388/CrimLithuan.2015.0.8949
16. Shortland N., Thompson L. Alison L. Police Perfection: Examining the Effect of Trait Maximization on Police Decision-Making. *Frontiers of Psychology*. 2020. Vol. 11. P. 1817. DOI: 10.3389/fpsyg.2020.01817
17. Shvets D., Yevdokimova O., Larionov S. Reflection of personality self-organization of future police employees as a condition for the development of psychological resilience. Quality parameters of higher education officers of the National Police in the conditions of imperative human-scale values. Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER. 2023. P. 78–91. DOI: 10.15587/978-617-7319-67-1.ch5
18. Southwick M., Bonanno G., Masten S., Panter-Brick C., Yehuda R. Resilience Definitions, Theory, and Challenges: Interdisciplinary Perspectives. *European Journal of Psychotraumatology*. 2014. №5. P. 25338. DOI: 10.3402/ejpt.v5.25338

References:

1. Bakracheva, M. (2019). Coping Effects on Life Meaning, Basic Psychological Needs and Well-Being. *Psychology*, issue 10, pp. 1375–1395. DOI: 10.4236/psych.2019.1010090
2. Bera, R. (2021). Stress in police officers' work and their styles of coping with difficult situations. *Resocjalizacja Polska*, issue 21, pp. 207–226. DOI: 10.22432/pjsr.2021.21.13
3. Boiko, S.M., & Filonenko, V.M. (2021). Psykholohichni peredumovy realizatsii kopinh-povedinky politseiskykh u konteksti adaptivnoho perfektsionizmu. [Psychological Preconditions for the Implementation of the Police Officers' Coping Behavior in the Context of Adaptive Perfectionism]. *Pravo ta Bezpeka*, issue 3(82), pp. 38–48. DOI: 10.32631/pb.2021.3.04 [in Ukrainian].
4. Fedorenko, O., Dotsenko, V., Okhrimenko, I., Radchenko, K., & Gorbenko, D. (2020). Coping Behavior of Criminal Police Officers at Different Stages of Professional Activity. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, issue 11(2), pp. 124–146. DOI: 10.18662/brain/11.2/78
5. Klymenko, I.V. (2017). Vzajemozv'jazky faktoriv pryjnjattja rishen'ta zhyttjestijkosti u kursantiv - majbutnih pravoohoronciv [Interrelations of factors of decision-making and viability at cadets – future law enforcers]. *Aktual'ni problemy psyhologii. T. VI: Psyhologija obdarovanosti*, issue 13, pp. 57–66. [in Ukrainian].
6. Lee, T.S., Tzeng, W.C., & Chiang, H.H. (2019). Impact of Coping Strategies on Nurses' Well-Being and Practice. *Journal of Nursing Scholarship*, issue 51, pp. 195–204. DOI: 10.1111/jnu.12467
7. Park, C.L., & George, L.S. (2018) Lab- and field-based approaches to meaning threats and restoration: Convergences and divergences. *Review of General Psychology*, issue 22(1), pp. 73–84. DOI: 10.1037/gpr0000118
8. Pieterse, A.H., Stiggelbout, A.M., & Montori, V.M. (2019). Shared Decision Making and the Importance of Time. *Journal of the American Medical Association*, issue 322(1), pp. 25–26. DOI:10.1001/jama.2019.3785
9. Ponomarenko, Y., Okhrimenko, I., Klymenko, I., Shvets, D., Yevdokimova, O., & Okhrimenko, S. (2022). Peculiarities of Decision Making by Police Officers with Different Levels of Professional Self-Fulfillment. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, issue 13(2), pp. 328–346. DOI: 10.18662/brain/13.2/346
10. Rauthmann, J.F., & Sherman, R.A. (2018). The description of situations: Toward replicable domains of psychological situation characteristics. *Journal of Personality and Social Psychology*, issue 114(3), pp. 482–488. DOI: 10.1037/pspp0000162
11. Ryl's'ka, O.O. (2009). Metodyka doslidzhennya zhyttjezdatsnosti lyudyny [Methodology of human viability research]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu*, issue 1, pp. 130–138.
12. Šalkauskaitė, A., Valickas, G., Griksienė, R., & Rukšėnas, O. (2015). Policijos pareigūnų sprendimų priėmimas kritinėmis aplinkybėmis. *Kriminologijos studijos*, issue 3, pp. 29–58. DOI:10.15388/CrimLithuan.2015.0.8949
13. Shortland, N., Thompson, L. & Alison L. (2020) Police Perfection: Examining the Effect of Trait Maximization on Police Decision-Making. *Frontiers of Psychology*, issue 11, pp. 1817. DOI: 10.3389/fpsyg.2020.01817
14. Shvets, D., Yevdokimova, O., & Larionov, S. (2023). Refleksiiia samoorhanizatsii osobystosti maibutnikh pratsivnykyv politsii yak umova rozvytku psykholohichnoi rezilientnosti [Reflection of personality self-organization of future police employees as a condition for the development of psychological resilience]. Quality parameters of higher education officers of the National Police in the conditions of imperative human-scale values. Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 78–91. DOI: 10.15587/978-617-7319-67-1.ch5
15. Sokolov, O.A. (2021). Psyhologichni osoblyvosti osobystisno-profesijnoi' vidpovidal'nosti policejs'kyh [Psychological features of personal and professional responsibility of police officers] (Doctoral dissertation, Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine). [in Ukrainian]. Retrieved from univd.edu.ua/thesis/
16. Sokurenko, V. V. (2020). Okremi pytannja formuvannja osobystosti suchasnogo policejs'kogo [Some issues of forming the personality of a modern police officer]. *Psyhologichni ta pedagogichni problemy profesijnoi' osvity ta patriotychnogo vyhovannja personalu systemy MVS Ukraïny: tezy dop. nauk.-prakt. konf. (m. Harkiv, 27 berez. 2020 r.)* [Psychological

and pedagogical problems of vocational education and patriotic education of personnel of the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine: abstracts of scientific and practical conf. (Kharkiv, Ukraina, February 27, 2020)]. Kharkiv, Kharkiv National University of Internal Affairs, pp. 225–227. [in Ukrainian]. Retrieved from <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8996>

17. Southwick, M., Bonanno, G., Masten, S., Panter-Brick, C., & Yehuda, R. (2014). Resilience Definitions, Theory, and Challenges: Interdisciplinary Perspectives. *European Journal of Psychotraumatology*, issue 5, pp. 25338. DOI: 10.3402/ejpt.v5.25338
18. Yevdokimova, O.O. (2023). Psykhodiahnostychni materialy. V dopomohu psykhologu politsii: metodychnyi posibnyk. Chastyna 1 [Psychodiagnostic materials. To help the police psychologist: methodological guide. Part 1]. Kharkiv: KhNUVS.